

บทความเชิงวิชาการ: (๑)

ฉลองวาระครบรอบ ๒๖๐ ปี แห่งการสถาปนาสยามวงศ์ในศรีลังกา

ลังกามาร

(Ph.D., University of Kelaniya)

เกริ่นนำ

พระพุทธศาสนาของเราทั้งหลาย จะยืนยงมั่นคงดำรงอยู่ได้ยาวนานนั้น จำต้องอาศัยสังคม สงฆ์และสังคมชาวบ้านช่วยเหลือเกื้อกูล ทำงานบรรสานสอดคล้อง และสงเคราะห์กันและกัน ชาวบ้านมีหน้าที่อดทนส่งเสริมพระสงฆ์ด้วยสมณบริวาร และสิ่งจำเป็นเหมาะสมสำหรับ บรรพชิต ขณะเดียวกันครั้งเห็นพระสงฆ์มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมขาดความงดงามตามสมณภาวะ ก็สามารถกล่าวตักเตือนด้วยเมตตาจิต เพื่อปรารถนาความดีงามของส่วนรวม เช่นนี้แล้วชื่อว่า **ตักเตือนโดยธรรม**

ขณะที่พระสงฆ์ทุกรูปนามก็ทำหน้าที่ศึกษาพระธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ให้เข้าใจถ่องแท้แตกฉานตามอัธยาศัยสามารถ แล้วนำมาปฏิบัติจนเกิดเห็นผลด้วยตนเอง ครั้ง เห็นชาวบ้านประพฤติผิดธรรมไม่เกื้อกูลต่อการดำรงอยู่ด้วยดีแห่งสังคม เกิดความขัดแย้งแบ่ง ฝ่ายเข้าหาหันทำลายกัน ก็สามารถชี้แนะให้เห็นคุณและโทษ แล้วชักชวนให้หันมาประพฤติ ถูกต้องตามธรรม เช่นนี้ชื่อว่า **สอนถูกต้องโดยธรรม**

เมื่อบรรพชิตและคฤหัสถ์ต่างทำหน้าที่แห่งตนอย่างสมบูรณ์ถูกต้อง พระพุทธศาสนาก็ เจริญรุ่งเรือง บ้านเมืองก็ร่มเย็นเป็นสุข หากทั้งสองฝ่ายทอดทิ้งหน้าที่ดังกล่าวพากันประพฤติ นอกธรรมผิดวินัย พระพุทธศาสนาก็สูญหายกลายเป็นตำนาน บ้านเมืองก็เดือดร้อนเกิดการ แดกแยกแบ่งฝ่ายสร้างความร้าวฉานยากจะเยียวยา

อุทาหรณ์สอนใจเช่นนี้มีประวัติศาสตร์บ่งชี้ให้เห็นมากมาย เราท่านทั้งหลายสามารถศึกษาสืบค้น ตามหลักฐานทั้งของไทยและของชาววิเทศ

บทความชิ้นนี้ประสงควิเคราะห์เจาะลึกประเทศศรีลังกา และเน้นเจาะจงเฉพาะเรื่องราวเกี่ยวกับการ สถาปนาสยามวงศ์ในศรีลังกาของสมณทูตไทย โดยการนำของพระอุบาลีมหาเถระ เมื่อ ๒๖๐ ปี ล่วงมาแล้ว เจตนาเพื่อประกาศเกียรติคุณของพระเถระจารย์ชาวไทย ที่พากันเสียสละ พลีชีพปรารถนาสืบสานการณพระศาสนาให้ยืนยงมั่นคงตลอดกาลนาน

เราท่านผู้เกิดมาภายหลังเห็นสมควรรับรู้ และชื่นชมสรรเสริญเกียรติคุณของบูรพาจารย์ พร้อม บอกล่าวแก่ลูกหลานให้เกิดความภาคภูมิใจบรรพบุรุษแห่งตน ดีกว่าไปเียนยอคนนอกชาว วิเทศที่ฉาบตาปรุ่งแต่งด้วยข่าวสารสมัยใหม่

ผู้เขียนคิดเห็นว่า หากกล่าวถึงเฉพาะการประดิษฐานสยามวงศ์ของพระสงฆ์ชาวไทยเท่านั้น เรา ท่านทั้งหลายย่อมไม่สามารถเห็นภาพชัดเจนแจ่มแจ้งได้ เปรียบเสมือนเลือกอ่านนวนิยายเฉพาะ ตอนจบ ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรทราบถึงสาเหตุแห่งการเสื่อมโทรมสูญหายของพระพุทธศาสนาบน เกาะลังกาเสียก่อน เพราะปัจจัยเหล่านี้เองเป็นเหตุเชิญชวนให้พระสมณทูตไทยเดินทางมา สถาปนาสยามวงศ์สมัยอาณาจักรแคนดี

นอกจากนั้น เหตุแห่งความเสื่อมโทรมมิได้เกิดขึ้นเพียงชั่วระยะเวลาอันสั้น แต่มีพัฒนาการแตก ตัวเรื่อยมาหลายศตวรรษ การกล่าวถึงประวัติศาสตร์ก่อนสมัยอาณาจักรแคนดีจึงเป็นเรื่อง หลีกเลี่ยงมิได้ อีกอย่างหนึ่ง ปัจจัยแวดล้อมเกี่ยวกับบุคคลก็เป็นเรื่องสำคัญไม่แพ้กัน โดยเฉพาะบุคคลผู้มีส่วนร่วมในการผลักดันให้เกิดมีสยามนิกาย หากผ่านเลยบุคคลเหล่านี้ไป เรื่องราวที่ต้องการทราบก็หมดอรรถรสสิ้นสาระตงไปเกินกว่าครึ่ง

เอกสารอ้างอิง

ควรทราบกันแต่เบื้องต้นว่า เอกสารที่ผู้เขียนศึกษาสืบค้นนั้น ส่วนใหญ่เป็นภาษาอังกฤษและภาษาสิงหล ส่วนภาษาไทยนั้นมีน้อยนัก อาจเป็นเพราะมีผู้สนใจใฝ่รู้เกี่ยวกับศรีลังกานับตัวได้ ข้อมูลที่น่าเสนอแก่ท่านทั้งหลายจึงเป็นของปราชญ์ชาวศรีลังกาเป็นส่วนใหญ่ การตีความทางวิชาการอาจจะมีทัศนคติแตกต่างจากมุมมองของคนไทยบ้าง โดยเฉพาะในประเด็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของไทยและลังกา

เพื่อให้เห็นผลงานของปราชญ์ชาวลังกา ผู้เขียนถือโอกาสวิเคราะห์เนื้อหาของตำราอ้างอิงบางเล่มพอสังเขป กรณีท่านทั้งหลายต้องการศึกษาสืบค้นในเชิงลึก ก็สามารถค้นคว้าหาอ่านเพิ่มเติมได้

เริ่มต้นจาก **คัมภีร์จุลวงศ์ (Culavamsa)** ซึ่งเป็นหนังสือบันทึกประวัติศาสตร์ของชนชาติสิงหลที่รวบรวมข้อมูลสืบทอดต่อกันจาก **คัมภีร์มหาวงศ์ (Mahavamsa)** คัมภีร์เล่มนี้ได้มีการบันทึกหลายยุคหลายสมัยโดยนักปราชญ์หลายท่าน แบ่งออกเป็น ๔ ภาค ช่วงเหตุการณ์สมัยอาณาจักรแคนตีตอนปลาย แต่งโดยพระติบภควาเวสิทธารณพุทธรัชชิตเถระ ผู้เป็นศิษย์เอกของพระสังฆราชสรณังกร เนื้อหาส่วนใหญ่ผู้เขียนบรรยายถึงเรื่องราวการประดิษฐานสยามวงศ์ของคณะสมณทูตไทยอย่างละเอียด และสรรเสริญเกียรติคุณของพระสังฆราชสรณังกร ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งในการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาบนผืนเกาะลังกา

คัมภีร์อีกเล่มหนึ่งคือ **ราชาวลียะ (Rajavaliya)** มีเนื้อหากล่าวถึงประวัติของกษัตริย์ลังกาตั้งแต่รัชสมัยของพระเจ้าวิชัยปุลมกษัตริย์แห่งราชวงศ์สิงหล จนถึงรัชสมัยของพระเจ้าวิมลธรรมสุริยะที่ ๒ ผู้เป็นกษัตริย์แห่งอาณาจักรแคนตี เนื้อหามุ่งเน้นด้านการเมืองเป็นหลักมีกล่าวถึงเรื่องราวทางศาสนาเพียงน้อย บันทึกเหตุการณ์บ้านเมืองสมัยอาณาจักรโกฏฏูเชื่อมต่ออาณาจักรแคนตีมีความน่าเชื่อถือกว่าคัมภีร์จุลวงศ์ เพราะหลักฐานส่วนใหญ่สอดคล้องกับข้อมูลของชาวต่างชาติ น่าสังเกตอย่างหนึ่งคือ มีเนื้อหาบางส่วนกล่าวถึงพระเยซูเจ้าด้วยความเคารพศรัทธา อีกทั้งสรรเสริญเยินยอโปรตุเกสในฐานะนาคาสอนอันประเสริฐมาสู่เกาะลังกา สันนิษฐานว่าเนื้อหาส่วนนี้น่าจะเขียนโดยชาวสิงหลผู้เข้ารับเป็นคริสต์ ภายหลังโปรตุเกสเข้าครอบครองอาณาจักรโกฏฏูและแผ่อิทธิพลวัฒนธรรมตะวันตกเหนืออาณาจักรแคนตี

หนังสืออีกเล่มหนึ่งที่มีความสำคัญเช่นเดียวกัน คือ **ความเกี่ยวข้องกับด้านประวัติศาสตร์กับลังกา (An Historical Relation of Ceylon)** ผู้เขียนทำงานเป็นกลาสีเรือของบริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษ ถูกจับและจองจำอยู่ในอาณาจักรแคนตีเกือบสองทศวรรษ (พ.ศ.๒๒๐๓-๒๒๒๒) ระหว่างถูกคุมขังและโยกย้ายไปตามสถานที่หลายแห่งรอบอาณาจักรแคนตี ได้บันทึกเรื่องราวหลายอย่างน่าสนใจ อันได้แก่ เรื่องราวเกี่ยวกับเหตุการณ์บ้านเมือง วิถีชีวิตของผู้คนทุกระดับตั้งแต่ราชวงศ์ชั้นสูงและนักบวชจนถึงสามัญชน ตลอดจนทั้งคติความเชื่อและพิธีกรรมทางศาสนา แม้จะสอดคล้องด้วยอคติส่วนตัวบ้าง แต่ก็ยอมรับว่าข้อมูลหลายส่วนถูกต้องสอดคล้องกับหลักฐานภาษาสิงหล ถือว่าเป็นหนังสืออันทรงคุณค่าอย่างยิ่งอีกเล่มหนึ่งที่ผู้สนใจควรศึกษา

สำหรับหนังสือ **ลังกายุคโปรตุเกสครองเมือง (Ceylon: The Portuguese Era)** ข้อมูลส่วนใหญ่รวบรวมมาจากเอกสารของบาทหลวงชาวโปรตุเกส ซึ่งบันทึกไว้คร่าวเมื่อเดินทางมาเผยแผ่คริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกบนแผ่นดินลังกา เนื้อหาของหนังสือเริ่มต้นอธิบายเหตุการณ์บ้านเมืองของลังกาก่อนการเข้ามาของโปรตุเกส จากนั้นว่าด้วยเรื่องการค้าและการทำสงครามระหว่างชาวลังกากับโปรตุเกส และจบลงด้วยการเข้ามาของฮอลันดา หากศึกษาโดยละเอียดจะเห็นความลำเอียงของข้อมูลค่อนข้างมาก สังเกตได้จากผู้เขียนมิได้กล่าวถึงการกดขี่ข่มเหงอย่างโหดร้ายทารุณและการเผยแผ่คริสต์ศาสนาด้วยวิธีการรุนแรงของโปรตุเกสเลย อาจเป็นไปได้ว่าผู้เขียนต้องการนำเสนอหลักฐานความจริงตามที่บาทหลวงยุคนั้นบันทึกเอาไว้

หนังสือสำคัญอีกเล่มหนึ่งคือ**วรรณคดีบาลีลังกา** (The Pali Literature of Ceylon) ผู้เขียนเป็นนักปราชญ์นามอุโฆษของลังกาแห่งปรตยุบันสมัย ได้รับการยอมรับว่าแตกฉานด้านพุทธศาสนาและประวัติศาสตร์ลังกาหาผู้ใดเทียบได้ยาก แม้เนื้อหาของหนังสือเล่มนี้จะมุ่งเน้นด้านวรรณคดีบาลีเป็นหลัก แต่ผู้เขียนก็ไม่ละทิ้งประวัติศาสตร์พุทธศาสนา เสน่ห์ของหนังสืออยู่ที่การอธิบายรายละเอียดเหตุการณ์เป็นขั้นตอนและการวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล ทำให้เห็นภาพความเป็นไปของพระพุทธศาสนาแต่ละยุคสมัยอย่างชัดเจน นอกจากนี้ส่วนวลีลาการเขียนก็เร้าใจชวนอ่าน ประหนึ่งว่าผู้เขียนเป็นตัวแทนของชาวพุทธลังกาทั้งหมด ที่ต้องการกระตุ้นเราท่านให้ทราบถึงความยากลำบากเมื่อถูกคนต่างชาติกดขี่ข่มเหง

อีกเล่มหนึ่งที่มีความสำคัญเฉกเช่นเล่มอื่นคือ**วรรณคดีภาษาสิงหล** (The Sinhalese Literature) ถือว่าเป็นหนังสือเล่มแรกที่รวบรวมวรรณคดีภาษาสิงหลทั้งหมด นับตั้งแต่สมัยอาณาจักรอนูราชปุระเรื่อยมาจนถึงสมัยปัจจุบัน นักปราชญ์ยกย่องกันว่าเป็นหนังสือทรงคุณค่าด้านวรรณกรรมพุทธศาสนาของลังกา กล่าวเฉพาะวรรณกรรมสมัยอาณาจักรโกฏฏและอาณาจักรแคนตีมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ขณะที่วรรณกรรมยุคโกฏฏเน้นคำสอนแฝงด้วยพิธีกรรมแบบพราหมณ์ แต่วรรณกรรมยุคแคนตีกลับเน้นคำสอนหลักของพุทธศาสนาเถรวาท หนังสือเล่มนี้จึงมีความสำคัญไม่น้อยสำหรับผู้สนใจเรื่องราวพัฒนาการวรรณคดีภาษาสิงหล ซึ่งถือกันว่าเป็นบ่อเกิดวรรณคดีพุทธศาสนาแห่งชาวอุษาคเนย์ประเทศ ส่วนหนังสือเกี่ยวกับอาณาจักรจัมปนาของกษัตริย์ทมิฬหนึ่งเดียว

ส่วนหนังสือ**อาณาจักรแคนตีของศรีลังการะหว่าง พ.ศ.๒๒๕๐-๒๓๒๕** (The Kandyan Kingdom of Sri Lanka 1707-1782) ถือว่าเป็นงานวิจัยที่กล่าวถึงอาณาจักรแคนตีครอบคลุมทุกด้าน โดยเฉพาะเรื่องการเมืองและการณ์พระศาสนา ผู้เขียนพยายามชี้ให้เห็นว่าสถาบันพระมหากษัตริย์สมัยอาณาจักรแคนตีตอนปลายไม่มั่นคงนัก เหตุเพราะพระเจ้าแผ่นดินหลายพระองค์เป็นชาวทมิฬมาจากอินเดียตอนใต้ สังเกตได้จากเกิดกระแสต่อต้านหลายต่อหลายครั้งจากขุนนางและนักบวชชาวสิงหล เหตุที่กษัตริย์ทมิฬแสดงการสนับสนุนช่วยเหลือฟื้นฟูพระศาสนาอย่างเต็มที่ เป็นเพียงกุศโลบายเพื่อเอาใจชาวพุทธสิงหลเท่านั้น จึงไม่แปลกใจเมื่อกำเนิดสยามนิกายเรียบร้อยแล้ว พระสังฆราชสรณังกรจะเป็นหัวหน้าก่อขบถล้มล้างราชวงศ์ทมิฬ ความขัดแย้งด้านเชื้อชาติระหว่างสิงหลและทมิฬมีผลต่อการปกครองเรื่อยมา เห็นได้จากการสับเปลี่ยนตำแหน่งหน้าที่ของขุนนางน้อยใหญ่หลายต่อหลายครั้ง จุดเด่นของหนังสือเล่มนี้อยู่ที่การอ้างอิงหลักฐานข้อมูลทั้งภาษาสิงหลและภาษาต่างประเทศ ทำให้เนื้อหามีความน่าเชื่อถือมากกว่าเล่มอื่น

ส่วนหนังสือภาษาไทยหนึ่งเดียวสมควรเชิดชูเกียรติให้แก่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ซึ่งเป็นผู้นิพนธ์หนังสือ**เรื่องประดิษฐานพระสงฆ์สยามวงศ์ในลังกาทวีป** หนังสือเล่มนี้อธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาบนแผ่นดินลังกาชัดเจนรอบด้าน โดยเฉพาะหลักฐานการเดินทางไปลังกาของคณะสมณทูตไทยทั้งสองคณะ เสน่ห์ของหนังสืออยู่ที่การร้อยเรียงเหตุการณ์อย่างเป็นลำดับขั้นตอน และกล่าวถึงหลักฐานอ้างอิงหลายส่วนโดยเฉพาะพระราชพงศาวดารไทย เนื้อหาสิ่งอื่นใดผู้นิพนธ์ใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลอย่างมีเหตุผล พร้อมเชิญชวนให้นักศึกษารุ่นใหม่ได้ศึกษาบางประเด็นที่ยังไม่ชัดเจน โดยภาพรวมเนื้อหาเน้นเรื่องศาสนาเป็นหลักไม่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์บ้านเมืองมากนัก ดูเหมือนว่าผู้นิพนธ์ต้องการเน้นย้ำให้ผู้อ่านทราบว่า ภาระหน้าที่ของคณะสมณทูตไทยครั้งนั้นยากลำบากแสนเข็ญ ยิ่งนักถึงต้องพลีชีพเพื่อดำรงศาสน์ นอกจากนี้เนื้อหายังกล่าวถึงการส่งสมณทูตไทยไปลังกาอีกหลายครั้งจนถึงสมัยรัชกาลที่ ๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ทำให้เข้าใจชัดเจนว่าประเทศไทยมีคุณูปการต่อลังกาประเทศมากมายเพียง

ฉบับหน้าผู้เขียนจะเริ่มต้นนำพาผู้อ่านเข้าไปรู้จักกับดินแดนแคว้นแคว้นของชาวทมิฬหินชาติ ซึ่งถือว่าทรงอิทธิพลสูงสุด สามารถครอบครองเกาะลังกาได้เกือบทั้งหมด และเป็นหนึ่งในปฐมเหตุที่ทำให้พระพุทธศาสนาเสื่อมถอยจากเกาะลังกา